

Патріот

**ПАТРІОТИЧНІ ПРОМОВИ В АНГЛОМОВНОМУ АКАДЕМІЧНОМУ
ДИСКУРСІ: СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

(на матеріалі промов “Commencement ROTC” керівників Гарвардського
університету)

2022 р.

ЗМІСТ

Список умовних позначень	3
--------------------------	---

Вступ	4
Розділ І. Патріотичні промови як специфічний жанр академічного дискурсу	6
1.1 Патріотичний дискурс у фокусі наукових досліджень	6
1.2. Лінгвосоціокультурні та комунікативно-прагматичні особливості патріотичних промов Commencement ROTC	9
1.2.1 Концептуально-змістовні особливості патріотично спрямованих промов керівників Гарвардського університету	10
1.2.2 Лексико-стилістичні та структурні засоби створення експресії в англomовних патріотично спрямованих промовах	13
Висновки до розділу І	16
Розділ ІІ. Специфіка відтворення комунікативного потенціалу текстів патріотичної спрямованості українською мовою	17
2.1. Стратегія перекладу англomовних патріотично спрямованих текстів українською мовою	17
2.2. Особливості відтворення лексико- та структурно-стилістичних засобів експресивності в патріотичних промовах англomовного АД	20
2.2.1 Передача англomовної військової лексики засобами української мови	20
2.2.2 Відтворення українською мовою засобів експресивності патріотичних текстів АД	23
Висновки до розділу ІІ	27
Загальні висновки	28
Список використаної літератури	31
Додатки	38

СПИСОК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АД – академічний дискурс

ВОЗ – вищий освітній заклад

МР – мова реципієнту

ПП – патріотичні промови

ПП АД - патріотичні промови академічного дискурсу

ROTC Harvard / Reserve Officers' Training Corps (Harvard)/ – курси військової підготовки Гарвардського університету

ВСТУП

Патріотично спрямована риторика, яка збагачує комунікацію системи вищої освіти США, набуває інтересу в контексті проблематики патріотичного виховання української студентської молоді [21]. Комплексний аналіз комунікативно-прагматичних аспектів мотиваційно-патріотичної риторики, яка здійснюється у промовах президентів Гарвардського університету і адресована випускникам програми військової підготовки, та відтворення текстів даної тематики українською мовою, а також недостатній ступінь загальної вивченості комунікації даного напрямку зумовлюють **актуальність** нашого дослідження. Представлена робота також є послідовним кроком у багаторічному дослідженні різних аспектів англomовного академічного дискурсу [5].

Об'єктом дослідження виступають англomовні патріотично спрямовані тексти академічного дискурсу (АД), **предметом** аналізу – специфіка відтворення англomовних патріотичних текстів АД українською мовою з урахуванням їх, лінгвосоціокультурних та комунікативно-прагматичних особливостей.

Матеріалом дослідження були обрані патріотичні промови (ПП) керівників Гарвардського університету періоду 2012-2021 рр. [48-55], які щорічно адресуються випускникам програми підготовки офіцерів запасу Збройних сил США – Reserve Officers' Training Corps (ROTC Harvard) [37; 38].

Мета дослідження полягає у відтворенні засобами національної мови патріотично спрямованого дискурсу, який здійснюється в системі вищої освіти США. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань: визначити лінгвосоціокультурні особливості англomовних ПП АД; дослідити комунікативно-прагматичні характеристики англomовних ПП АД; розробити стратегію відтворення англomовних текстів патріотичної риторики АД українською мовою з урахуванням лінгвістичних і екстралінгвістичних чинників; зробити переклад концептуальних фрагментів ПП АД.

Методи наукового дослідження: *контент-аналіз* текстів патріотичної риторики із застосуванням *семантичного аналізатора Voyant tools*; *системно-структурний аналіз, типологізація, тезаурусний метод аналізу* для визначення

лексико-семантичного складу промов, комунікативно-прагматичного потенціалу та лінгвосоціокультурних особливостей окремих лексем та дискурсивних фрагментів; *перекладацький аналіз* для створення перекладацької стратегії та алгоритму відтворення ПП засобами української мови; *метод теоретичного узагальнення*, який використовується для формулювання висновків.

Новизна даної розвідки полягає у тому, що вперше досліджені лінгвосоціокультурні, концептуально-змістовні, лексико- та структурно-стилістичні, перекладацькі характеристики патріотичної риторики керівників Гарвардського університету. Запропоновані стратегія перекладу ПП АД та обґрунтований власний переклад концептуальних та стилістично значущих фрагментів ПП АД.

Практичну значущість дослідження набуває у зв'язку з політикою МОН України щодо формування у молодого покоління освітніми закладами та іншими інституціями «високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів України» [21]. Патріотична риторика має особливе значення для збереження духовно-культурної спадщини країни, тому дослідження комунікативного потенціалу патріотичних промов керівників провідного університету, їх відтворення національною мовою слугуватимуть підтримкою, а, можливо, й орієнтиром з метою удосконалення ініціатив у даному напрямі в Україні.

Апробація отриманих результатів здійснювалася на Науково-практичній конференції молодих вчених «Концептуальні філологічні дослідження: комунікативно-культурний аспект» (5-6 лист. 2021 р., м. Дніпро). Свідоцтво про участь та тези розташовані у Додатку.

Мета та завдання роботи визначили її структуру: вступ, два розділи, висновки, загальні висновки, список використаної літератури, додатки.

РОЗДІЛ I

ПАТРІОТИЧНІ ПРОМОВИ ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ЖАНР АКАДЕМІЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Патріотичний дискурс у фокусі наукових досліджень

У патріотичному дискурсі, заснованому на етимології слова «патріот» (від грец. πατριώτης – земляк, співвітчизник), що означає «людина, яка любить свою батьківщину, йде на подвиг за неї, віддана своєму народові» [43], сформовані традиції публічного обговорення ідей і смислів, прив'язаних до концепцій державності, незалежності, прихильності до вітчизни. Базові поняття патріотизму викристалізувалися на перетині військового й політичного типів дискурсу, та досліджувалися у різних аспектах [31; 23; 24; 40; 36]. В сучасному комунікативному просторі до патріотичної риторики активно звертаються з метою агітації за зберігання суверенітету, підвищення популярності політичної течії, підтримання громадянського порядку тощо [2; 15; 16; 33; 31; 26; 28].

Аналіз бібліографічних джерел за даною тематикою вказує, що військово-патріотичний дискурс в різних лінгвокультурах має свою специфіку.

Національно-патріотичний дискурс динамічно впроваджується лідерами країни, які використовують комунікативні інструменти регулювання [31]. У дослідженні «Особливості реалізації військово-патріотичного дискурсу» за допомогою контент- і дискурс-аналізу А. Башук виділила наступні комунікативні техніки, до яких звертається президент України у мережі Фейсбук, – згадування декларації єдності, демонстрація компетентності влади, закликання до збереження миру, залучення національної символіки [2].

В працях В. О. Осаула та ін. мовознавців, які досліджують соціальну відеорекламу в Україні на військову тематику, серед аттракторів з метою агітації, спрямованої на мобілізацію молоді до національної армії, виявлені наступні – привернення уваги до проблем і потреб військових; формування розуміння ролі армії у суспільному житті; подолання негативних стереотипів щодо військового боргу батьківщині [24; 26].

Досліджуючи російськомовний військово-політичний дискурс С.А. Кошкін, Л.Л. Нелюбін, А. А. Васильченко та ін. мовознавці виокремлюють характерні риси традиційної патріотичної риторики, серед яких зазначаються «агональність змісту», «пропагандистський тріумфалізм», «лозунговість», «підвищена критичність», «перебільшена абстракція і наукоподібність» [15; 22].

А.В. Олянич підкреслює у своїй роботі «Мілітарний (військовий) дискурс», що «військовий дивиться на світ очима військового і номінує світ мілітаристськими мовними засобами, екстраполюючи свій специфічний військовий дискурс на дискурс загальнолюдський, вносячи дух боротьби в життя і в спілкування» [23]. За допомогою структурно-сміслових прийомів «маскуються адміністративні провали, ретушуються болючі питання, пов'язані з неефективними політичними рішеннями урядовою організацією» [15; 16; 17].

У дослідженнях, присвячених вивченню лінгвокультурологічного та філософського аспектів проблеми патріотизму, вказується, що відчуття приналежності до будь-якої власної спільності надає сенс і значущість самого життя, зміцнює почуття взаємної відповідальності й причетності, зменшуючи тим самим почуття самотності й відчуження [2; 15; 16; 17]. Цілеспрямованість і прагматика патріотично спрямованих текстів покликана визначати і зміцнювати ціннісні орієнтації суб'єктів впливу, оскільки цінності (культурні концепти), до яких ці тексти апелюють, являють собою реальність національної самосвідомості. Національна самосвідомість розуміється як «сукупність поглядів, оцінок і відносин, що виражають зміст і особливості уявлень членів національної спільноти («ми») про свою історію, сучасний стану та перспектив свого розвитку, а також місце серед аналогічних спільнот та характер взаємин з ними» [15;16; 17].

В американському сучасному дискурсі саме завдяки довірі і американського суспільства до армії, її позитивному соціальному іміджу, патріотичні промови набувають популярності, значущість патріотизму підкреслюються в риторики президентів США, політиків, військових, активістів, академічних лідерів [39; 37;

36; 48-55]. В американському військово-політичному дискурсі та патріотично спрямованій комунікації розташовані наступні стратегічні акценти.

Американський дослідник Пйотр Кап підкреслює у своєму дослідженні вагомість послідовної військово-стратегічної комунікації – монологів, виступів, промов відомих світових лідерів «для забезпечення комунікативного континууму» при вирішенні терористичних конфліктів, поряд з перемовинами та логістикою. Для вирішення конфліктів необхідні стратегічні риторичні засоби – *“complex rhetorical phenomena occurring in macro-structural, ...there is a macro-level, at which follow-ups serve as cognitive–pragmatic devices to maintain (or save) speaker’s continuity and consistency in forcing the global legitimization goal...”* [33].

У дослідженнях йдеться також про наслідки комунікативних практик і заходів, які стимулюють напругу у конфліктних зонах. Танер Мілерс, аналізуючи східні конфлікти в Перській затоці, зокрема операцію «Бурю в пустелі», та комунікацію, що їх супроводжує, наголошує, що дискурс комп’ютерних ігор, випущених між 2001 та 2012 рр., де білі американці воюють проти мусульманських воїнів, захищаючи мусульманських жінок та дітей, а також Америку та західні країни, став каталізатором загальної ісламофобії та популяризації винищувальних та жорстоких мотивів у медіа, спрямованих на переконання людей у необхідності насильництва та війни [40].

Кейсі Кроулі та Мішель Сандхов у праці “Just a Girl in the Army” звертають увагу на роль жінки у військовій сфері та розглядають риторичну даного напряму у військовому дискурсі. Довгий час вважалося, що жіноча стать не здатна брати участь у бойових діях на одному рівні з професійними солдатами, але з плином часу, подібні погляди стрімко пішли на спад. Відомо, що вперше, жінки були офіційно мобілізовані у безпосередньо військових операціях США у 2012 році, коли Ірак та Афганістан продовжували війну. Адаптаційний період був складним, «дівчата відчували, що не відповідають «нормі» (“*military’s androcentric norms*”), сексизм та застарілі погляди викликали випадки знущання, неповаги та насилля між ними та чоловіками. Отже, все з часом змінилося, і тепер

армія це місце, що втілює рівноправність та відповідну риторичку – адже «під час операції немає «чоловіків» або «жінок», є лише люди, об'єднанні спільною ідеєю» [34; 35].

Своєчасним є дослідження лінгвосоціокультурної та комунікативно-прагматичної специфіки мотиваційно-патріотичних промов в англомовному академічному дискурсі (АД), який визначається в нашій роботі, спираючись на відомі дослідження в даному напрямку, як окремий інституційно-обумовлений різновид комунікації, який університетська / академічна спільнота (студенти, професорсько-викладацький склад, академічні адміністратори) використовує для спілкування та обміну інформацією в межах різних видів діяльності вищих освітніх закладів і який характеризується специфічною терміносистемою, поняттєвим апаратом, «мовою», що відбиває певну систему цінностей [3; 5; 19]. Академічна комунікація втілюється в різні мовленнєві *жанри* як системно організовані репрезентації мови, що визначено як «дискурсивний інваріант», «зразок ідеальної природи», що характеризується певним тематичним змістом, композиційною структурою, відбором лексико-фразеологічних, граматичних засобів й інтонаційно-прагматичними особливостями [3, с. 11-14; 11; 13].

Серед традиційних жанрів АД [3; 32; 6] виокремлюється недостатньо проаналізований жанр патріотичних промов, що адресуються студентській молоді, випускникам військової програми ROTC, яка впроваджується поряд з формуванням професійних компетенцій.

1.2. Лінгвосоціокультурні та комунікативно-прагматичні особливості патріотичних промов Commencement ROTC

В основі американської військової стратегії лежить концепція «формування базових сил», яка передбачає, зокрема, наявність менших за розміром, але високотренованих резервних компонентів ROTC (англ. Reserve Officers' Training Corps) орієнтованих на підтримку регулярних збройних сил США. Програма ROTC базується в коледжах та університетах США, зокрема у Гарварді, що

отримають фінансову допомогу від держави відповідно до Великого Акту Морила (Morrill Act, 1862) [41]. Студенти-резервісти в університеті отримують (безкоштовно або завдяки стипендії) цивільну спеціальність, гуманітарну освіченість і одночасно базову військову підготовку та у разі виникнення воєнного конфлікту зобов'язані брати участь у подіях та захищати свою батьківщину. Мета об'єднання гуманітарних наук і військової підготовки, як зазначається у промовах керівників Гарвардського університету, в тому, щоб сформувати корпус високо мотивованих та освічених патріотів з гуманістичними ідеалами, які «підготовлені розуміти особливості військ США, мають психологічну підготовку, здібні організовувати людей, приймати інноваційні рішення, творчо мислити, ефективно висловлювати свою думку» [37; 38; 48-55].

Закінчення програми завершується урочистою церемонією вручення диплому та звання офіцера (англ. Commencement ROTC), де лунають щирі вітання, слова вдячності в промовах керівника університету та викладачів-командирів, і де батьки одягають погони своїм синам та донькам, “благословляючи” їх на служіння Батьківщині.

З метою визначення концептуально-змістовних та лексико-структурних характеристик англomовних ПП АД для подальшого відтворення їх засобами української мови, проведено контент-аналіз текстів вибірки при застосуванні семантичного аналізатора Voyant tools. Призначення контент-аналізу як дослідницького методу полягає в сходженні від різноманіття текстового матеріалу до абстрактної моделі змісту тексту [56].

1.2.1 Концептуально-змістовні особливості патріотично спрямованих промов керівників Гарвардського університету

Контент-аналіз ПП при застосуванні семантичного аналізатора Voyant tools виявив центральні концепти та теми (рис. 1 (а) і (б) Додаток А), серед яких є наступні:

1). Інтегрований в англосаксонське світосприйняття концепт **service** (служба, служіння), що має зв'язки у корпусі текстів з такими поняттями, як *sacrifice, selflessness, honor, choice*.

... we celebrate graduating Harvard students who have chosen to make a commitment to the nation and its service.

Підкреслюється, що не існує вищої форми служіння країні, ніж державна служба у військовій формі.

There is no form of public service higher than serving one's country in military uniform...

В патріотичному дискурсі Гарвардського університету вища освіта позиціонується як те, що об'єднує відповідні *привілеї та обов'язки* перед країною.

Harvard comes with both privileges and responsibilities.../ assume the duties and the dangers. / We honor you in this ceremony for undertaking a special calling grounded in sacrifice, commitment, and yes danger.

2). До цінносно-змістовних центрів відноситься поняття довіри (**trust**), яку мають військові та армія серед громадян США. Практично в кожній промові нагадується про *винятковість* тих, хто готовий заради країни і співгромадян йти на жертви й подвиги, адже лише 1% громадян країни готові служити державі у військовому корпусі. Зазначається, що військові на відміну від економічної, політичної еліти, мають велику довіру серед громадян країни.

...Our thanks to the military for their service cannot just take the form of a phrase that falls from our lips when we encounter a member of that 1% who now defend and protect our nation.

Патріотична риторика також містить згадування про наслідки участі у бойових дій (різні травми), співтовариство ветеранів.

We must commit ourselves to taking responsibility for the burden our veterans have carried and the price they have paid; we must bind up their wounds and return to them the future they were willing to sacrifice in our behalf.

3) Поняття довіри розглядається як невід'ємний компонент **лідерства** (leadership) – немає лідерства без довіри.

Wherever we find ourselves in society, whatever institutions we may join or represent, we should keep this firmly in mind: Only when there is trust can there be effective leadership. As Secretary Colin Powell has observed: “The essence of leadership is building bonds of trust [with]in your organization...”

4) Тема-рема-тичний аналіз текстів визначив, що керівники університету наголошують на перевагах *подвійної підготовки* та *гуманітарної складовій* у військовій програмі, також публічно визнаються відданість і досягнення, які продемонстрували кадети для подолання суворих вимог програми:

.. mused on the connection between students and scholars and the arts and practices of war. Scholars are naturally lovers of peace. ... And they have been among the foremost to respond to the call of duty and patriotism.

Підкреслюється неодноразово, що гуманітарні науки сприяють критичному та глибокому мисленню. Студенти-кадети при освоєнні фахових програм в інженерних та прикладних науках, соціальних та гуманітарних науках отримують також дослідницькі компетенції.

The liberal arts have prepared you to think critically and deeply, your observations informed by history, literature, and philosophy. And your concentrations – in engineering and the applied sciences, the sciences, the social sciences, and the humanities – have given you opportunities to distinguish yourselves through research and scholarship.

5) Військова програма у Гарварді **інклюзивна**, і є лояльною до всіх охочих спробувати себе у ролі людини, що здатна боротися та захищати свою батьківщину, культурну спадщину та йти шляхом безперечно сміливих, згуртованих солдатів. До складу армії можуть приєднатися як хлопці, так і

відважні дівчата. Програма немає обмежень стосовно віросповідання, раси та гендеру.

Throughout our history, the military and the nation have grown stronger together as they have become more inclusive – of blacks, of women, of gays and lesbians. And now our former Kennedy School colleague, Secretary of Defense Ashton Carter, has pledged to open our armed forces to transgendered persons as well. This is a historic time, one that reminds us of proud traditions these officers will carry forward into a new era.

1.2.2 Лексико-стилістичні та структурні засоби створення експресії в англомовних патріотично спрямованих промовах

Аналіз ПП керівників Гарвардського університету свідчить, що в академічному середовищі виникають суто *людські емоції* та *щирі переживання* за майбутнє солдат і офіцерів, Батьківщини та реалізації себе на користь чогось більшого, аніж просто «служіння заради своєї певної вигоди». Керівники академічного суспільства для тих, хто закінчив програму, знаходять унікальні, мотиваційні слова; крім суто мілітаристських понять та військової лексики, додаються прості людські істини, які знаходять відклик у багатьох серцях. Мотиваційно-патріотичні промови насичені влучно підбраною лексикою та виразами, що не залишають слухачів байдужими. Активно застосовуються наступні групи лексичного фонду:

- **Військова лексика.** Аналіз військової термінології вказує на її високу неоднорідність, та містить наступні угруповання:

Загально вживана військова лексика – soldiers, veterans, troops, armed forces, commissioned officers, army, Navy, Air Force, US armed services American military, non-military, military legacy, military service, military hospital, military sites, wounded in battle, casualties of battles;

Військові звання - Major Army Colonel, captain, Brigade Commander, Navy officer, combat officer, naval officer;

Військова лексика, що пов'язана безпосередньо з академічним середовищем та Гарвардом - soldier-scholars, servant-leaders, Harvard Regiment, commissioning ceremony, solemn memorial, ROTC;

- **Числівники (кількість військових, дати та ін.):** *Commissioning 12 new officers; congratulations to the nearly 150 veterans across Harvard's Schools; Memorial Church was dedicated on Armistice Day in 1932.*

- **Прецедентні імена,** з яких складається наступна класифікація:

- *Імена людей та назви об'єктів, відомі у Гарвардському університеті які включають:* а) імена президентів Гарвардського університету (President Lawrence Lowell, Charles William Elliot); б) назву університетської газети (Crimson line); в) архітектурні будівлі, які складають інфраструктуру Гарвардського університету (Memorial Hall, Memorial Church, Loeb House, Elmwood); г) девіз Гарвардського університету (Libertas and veritas); д) легендарні імена та назви в історії ROTC (назви батальйонів, традицій, командирів) – legendary Lost Battalion; Captain Constant (командувач першою ROTC); Ceremonial saber;

- *Видатні імена, назви та дати в історії й політики США:* а) імена засновників країни (Founding fathers); б) політиків США (Vice President Biden, USS John McCain, Secretary Colin Powell, політичний діяч і генерал армії США), George Meade, американський військовий діяч, General Grant – американський політичний і військовий діяч; в) назви історичних документів (Constitution); г) історичні події (the Second World War, World War I, the Civil War, Bunker Hill).

З метою надати промова емоційності, оратор цілком влучно чергує конотативні одиниці з лексико-стилістичними (метафори) прийомами.

- **Конотативна лексика:** дієслова – to honor, serve (society, the nation), strengthen, confront, protect and defend; *прикметники* – victorious (commander), distinguished, an invincible spirit, selfless (work), unfailingly loyal (alumni) переважно з позитивним емоційно-оцінним компонентом.
- **Метафора** – *we must bind up their wounds and return to them the future they were willing to sacrifice in our behalf.*

Структурний аналіз ПП АД свідчить, що найчастішими є випадки вираження думок шляхом використання складнопідрядних речень, збалансованого уживання пасивних та активних конструкцій.

З метою створення експресивного ефекту патріотично спрямованих промов лідери академічних спільнот застосовують структурно-стилістичні засоби – риторичні питання, каламбур, паралелізм, цитати, алюзію.

- **Риторичні питання**

“Who else if not they? If the children of light [and learning] falter, who shall stand? If they hold back, who shall go forth?” “the essential truth remains: “Who else if not we?”

- **Паралелізм**

Our about-to-be-commissioned officers will carry those values into the future, prepared for the life that awaits you both by the training you have received here and by the education and knowledge you have gained here.

- **Каламбур**

I have come to know a community within a community.

- **Цитування відомих американських політиків**

As Secretary Colin Powell has observed: “The essence of leadership is building bonds.”

- **Алюзія відомої події**

Згадується урочистий банкет, який відбувався на кампусі Гарвардського університету після закінчення Другої світової війни:

Now, I am no Ralph Waldo Emerson, and I can offer neither claret nor champagne, nor potted pigeon or braised tongue. But I extend to you my congratulations.

Визначення центральних тем та концептів патріотично мотиваційних промов керівників Гарвардського університету, що адресуються випускникам програми

ROTC, яка забезпечує професійно-гуманітарні компетенції та військовий вишкіл, а також виявлення лексико-стилістичних та структурних засобів, що застосовується з метою об'єктивації цінносно-емоційних смислів, оптимізують процес створення стратегії перекладу ПП АД та відтворення цих текстів українською мовою.

Висновки до розділу 1

1. В академічному дискурсі, що визначається як окремий інституційно-обумовлений різновид комунікації, який університетська (академічна) спільнота використовує для спілкування та обміну інформацією в межах різних видів діяльності воз, виокремлюється недостатньо проаналізований жанр патріотичних промов (Commencement) керівників воз США, що адресуються випускникам програми ROTC, яка комбінує військову підготовку та формування професійних компетенцій з наукової та гуманітарно-гуманістичною складовою. Контент-аналіз за допомогою семантичного аналізатора Voyant tools виявив серед центральних концептів та тем ПП АД наступні – служіння країні та людям; шанування довіри до армії, патріотичних традицій Гарварду; інклюзивність армії; здійснення лідерства через довіру; гуманітарна підготовка військових; підтримка військових академічним співтовариством.

2. Англомовні мотиваційно-патріотичні тексти АД мають характерні прагматично-комунікативні особливості. З метою надання впливу, а також передачі шанування, співчуття, щирих переживань застосовується фонд військової лексики, числівників, прецедентних імен та назв, які є легендарними на кампусі та в програмі ROTC, історії країни і світу, конотативної лексики, okazionalizmів, метафор. Цінносно-емоційні смисли також об'єктивуються за допомогою структурно-стилістичних засобів – паралелізму, риторичних питань, каламбуру, алюзії, цитування.

РОЗДІЛ II

СПЕЦИФІКА ВІДТВОРЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕКСТІВ ПАТРІОТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Стратегія перекладу англомовних патріотично спрямованих текстів українською мовою

Для створення стратегії відтворення текстів ПП АД мовою реципієнтів (МР) проаналізовані роботи Р.П. Зорівчак, В.І. Карабана, О.В. Ребрія, О.С. Грабовецької та інших [8; 9; 10; 12; 27], які наголошують на знаходженні еквіваленту у МР, віддаванні переваги «мовній своєрідності» [10], залученні лінгвокреативного аспекту перекладу для подолання труднощів [28], а також збереженні прагматичної складової тексту оригіналу, інтертекстуальності та стилістики [8], які створюють сугестивний ефект англомовної патріотичної риторики. Також підкреслюється важливість точності при перекладі військової лексики [1; 9; 22], збереження стилістичних особливостей текстів оригіналу й стилю національного військового патріотичного дискурсу [9].

Для відтворення патріотично спрямованих текстів мовою реципієнту (МР), які генеруються в академічному середовищі розроблена методика, яка включає наступні етапи: 1) Реконструкція жанрово-дискурсивних, комунікативно-прагматичних характеристик ПП АД (лінгвосоціокультурних, структурно-змістовних, комунікативно-функціональних особливостей), що оптимізує процес адаптації до умов цільової лінгвокультури. 2) При відтворенні військових матеріалів велике значення має *точність* перекладу військової термінології, лексики, географічних назв, хронологічної інформації, найменування частин, підрозділів, частин тощо [1; 22; 25; 20]. Однією з важливих проблем досягнення адекватності перекладу є передача *стилю* текстів оригіналу. Стель патріотично насичених промов, як продемонстровано, не є однорідним: офіційна-канцелярська мова використовується поряд з урочистим стилем, застосовуються емотивність і образність, навіть є елементи розмовного стилю.

Тому перекладачу приходится балансувати між завданнями найти еквівалент, аналогову одиницю; зберегти стилістичні особливості англомовних ПП АД, що реалізують сугестивно-регулятивний потенціал промов, а також установкою нейтралізувати зайві образні, емотивні, військово-жаргонні елементи, які не є притаманними українському патріотично-військовому дискурсу [9].

На етапі реконструкції тексту оригіналу й прийняття перекладацьких рішень застосовуються різні підходи: лінгвостилістичний аналіз уможливорює окреслення інтегральних інваріантних та варіативних текстуальних ознак ПП, тезаурусний метод аналізу залучається з метою встановлення базових значень окремих лексем та фраз, що мають яскраво виражену лінгвокультурну специфіку; контекстуальний метод дозволяє розглянути спектр конотативних та ситуативних значень цих одиниць, а саме тих значень, що актуальні у рамках соціальної і військової сфери, з цією ж метою застосовується культурно-історичний аналіз, за допомогою якого виявляється можливим віднайти конотативні значення лексем або фраз, зумовлених етноспецифічними уявленнями соціокультурних груп, лінгвокультури [14; 12; 18].

З метою збереження інформаційної повноти при відтворенні одиниць військово-патріотичного дискурсу застосовані різноманітні лексикографічні та енциклопедичні джерела, коментарі перекладачів, стандарти НАТО, якими керуються в українській армії [47; 45; 43; 46; 42; 22; 1].

3) На етапі, коли сформовані проміжні рішення, перекладач підбирає еквіваленти МР, а також застосовує перекладацькі прийоми з метою створення адекватного перекладу на МР з урахуванням лінгвосоціокультурних, стилістичних, аксіологічних, етнопсихолінгвістичних особливостей. Для відтворення текстів військової тематики використані наступні способи перекладу, які визначені й систематизовані в роботах В. Н. Комісарова, В. І. Карабана та ін. мовознавців [12; 14; 18].

Розглянемо суттєві характеристики зазначених способів.

Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складників – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) їх лексичними відповідниками мови перекладу [10].

Компенсація – прийом передачі одиниці, коли в якості її еквівалента використовується вже існуюче в цільовій мові слово (або словосполучення), яке володіє достатньою спільністю значень зі словом оригіналу [14].

Експлікація (описовий переклад) – спосіб перекладу, що використовується в тих випадках, коли не існує жодної іншої можливості передачі мовної одиниці внаслідок відсутності еквівалентів і аналогів у мові перекладу. Описовий переклад полягає в передачі значення іноземного слова шляхом поширення пояснення [12; 18].

Транскодування, як спосіб перекладацької трансформації, полягає в тому, щоби за допомогою українських букв передати літери, які б у точності передавали англійське слово на письмі або на фонетичному рівні. У разі транслітерації іноземні власні імена та географічні назви передаються літерами української абетки без врахування особливостей вимови. Правила транслітерації встановлюються спеціальними стандартами. Транскрипція полягає у фонетичній передачі імені, тобто так, як воно звучить іноземною мовою [18; 12].

Адаптація застосовується до випадків, коли ситуація, про яку йде мова у вихідній мові, не існує в мові перекладу й має бути передана за допомогою іншої ситуації, яка вважається еквівалентною. Вона є особливим випадком еквівалентності, так би мовити, еквівалентністю ситуацій. Текст не має бути калькою ні в структурному, ні в металінгвістичному плані. Часто адаптація також використовується разом з іншими засобами перекладу [7, с. 60-61].

Створення нового слова мовою перекладу – один з прийомів перекладу безеквівалентної лексики. При відтворенні авторської, несистемної лексики перекладач може використовувати вже наявні лексичні та морфологічні елементи, за моделями, продуктивними в той чи інший період, і сприяє активізації потенційних можливостей рідної мови, встановленню нових

парадигматичних і синтагматичних відношень, розвиткової полісемії, синонімії [27; 10; 4].

Далі аналізуються способи відтворення окремих груп лексико-структурних формувань ПП АД, які викликають найбільші складнощі під час перекладу, це – військова лексика, лінгвосоціокультурні зразки, які складають безеквівалентні феномени, а також лексичні та структурні засоби створення експресивності тексту оригіналу.

2.2. Особливості відтворення лексико- та структурно-стилістичних засобів експресивності в патріотичних промовах англомовного АД

2.2.1. Передача англомовної військової лексики засобами української мови

Військова лексика (термінологія та номенклатура військових звань) [1; 9; 22; 30] потребує україномовних еквівалентів, «які мають відносну рівноцінність смислової, функційно-комунікативної інформації, що міститься в оригіналі» [18, с. 24]. Практично усі одиниці даної лексичної групи мають еквіваленти, які створені за допомогою засобу *калькування*. Повний корпус англомовних військових лексичних одиниць з україномовними еквівалентами представлений у Додатках («Емпіричний матеріал дослідження»).

- ***Військова лексика***

army – армія

armed forces – збройні (озброєні, військові) сили

troops – війська, військовослужбовці

soldiers - солдати

veteran(s) – ветеран(и)

American military – збройні сили Америки

non-military – громадянський, невійськовий

military legacy – військова спадщина

military service – військова служба

military sites – військові органи

military hospital – військовий госпіталь

army dentist – військовий дантист (зубний лікар)

wounded in battle – ранений в бою (підстрелений)

casualties of battles – військові втрати, постраждали

• **Військові звання**

- *Captain* – капітан

- *Brigade Commander* – командир Бригади (Бригада – найменше військово формування)

- *Marine Corps captain* – капітан морської піхоти

- *naval officer* – морський офіцер

- *combat officer* – бойовий офіцер

- *General* - Генерал

- *intelligence officers* – офіцер розвідки, розвідувального підрозділу

У корпусі ПП часто використовується лексема **commission** та її деривати. Згідно з лексикографічними джерелами одиниця *commission officer* має наступне значення «військовослужбовець офіцерського підрозділу, той, хто має офіцерське звання (на відміну від *non-commissioned officer* – унтер-офіцер, сержант)»; лексема *commissioned* – «призначений, уповноважений; *commissioning ceremony* визначається як «урочиста церемонія вступу до рядів армії, військова присяга». Для несистемної (оказіональної) одиниці *Commissionee* ми пропонуємо значення «той, хто отримує офіцерське звання, комісар, уповноважений» і потребує лінгвотворчих здібностей перекладача для відтворення її у контексті. Англomовні формації лексеми *commission* українською мовою відтворюються за допомогою наступних засобів – калькування, додавання, описовий переклад, конкретизація, структурна трансформація. Наведемо приклади:

<i>It's a great honor and a privilege to be here at your commissioning ceremony.</i>	<i>Для мене велика честь і привілей бути тут на <u>церемонії складання військової присяги</u>. / Калькування, додавання</i>
<i>With your commissioning today, you join an exceptional company, a fellowship unlike any other at this University or elsewhere.</i>	<i>Після <u>присяги</u> ви сьогодні приєдналися до виняткової компанії, спільноти, не схожої на жодну іншу в цьому університеті чи в іншому місці / Калькування</i>
<i>I am delighted that this year we will be commissioning 12 new officers, the most since 2010.</i>	<i>Я радий, що цього року ми <u>призначаємо 12 нових офіцерів</u>, це найбільше число з 2010 року. / Калькування</i>
<i>Two others of you are being commissioned as part of the Marine Platoon Leaders Class.</i>	<i><u>Двоє інших з вас вступають</u> до складу керівників взводів морської піхоти / Калькування, граматична трансформація</i>
<i>I want to thank our about-to-be commissioned officers for their choice to serve</i>	<i>Я хочу подякувати нашим <u>майбутнім офіцерам</u> за їх вибір служити. / Калькування, опущення</i>
<i>Three of you have trained as part of Harvard ROTC, and we recognize your dedication and achievement in meeting that program's rigorous demands as two of you will receive your commissions as officers today.</i>	<i>Троє з вас пройшли навчання в рамках Гарвардської програми військової підготовки (ROTC), і ми визнаємо вашу відданість і досягнення у виконанні суворих вимог цієї програми, оскільки двоє з вас сьогодні <u>отримують офіцерське звання</u>/ конкретизація</i>
<i>And we extend very special congratulations to the nearly 150 veterans across Harvard's Schools who will graduate on Thursday alongside today's commissionees.</i>	<i>Ми також висловлюємо особливі вітання майже 150 ветеранам шкіл Гарварду, які закінчать навчання у четвер разом із <u>тими, хто сьогодні отримують звання офіцера</u>. / Описовий переклад</i>

Соціолінгвокультурний феномен *service* – служба, служіння, що має зв'язки у корпусі патріотично маркованих текстів з такими ціннісними поняттями, як *sacrifice*, *selflessness*, *honor*, *choice* відтворюється українською мовою за допомогою методу калькування.

*Harvard students understand **military service** as a choice to consider and honor, even if...* – Студенти Гарварду сприймають військову службу як їх вибір та спосіб вираження поваги та честі.

... we celebrate graduating Harvard students who have chosen to **make a commitment to the nation and its service**. – ... ми відзначаємо випускників Гарварду, які вирішили взяти на себе зобов'язання перед нацією та її служінням.

Thank you for the **selfless work** you are about to undertake on behalf of your fellow citizens... – Дякуємо за самовіддану роботу, яку ви збираєтеся виконувати від імені своїх співгромадян...

The **selflessness** involved in your commitment to protect and defend others — this is an element that is foundational — to commit and defend others no matter the personal cost. – Самовідданість, пов'язана з вашим зобов'язанням захищати та оберігати інших – це елемент, який є основоположним – робити все для оточуючих та захищати їх, незважаючи на особистувартість.

There is no form of **public service higher than serving one's country in military uniform**... – не існує вищої форми служіння країні, ніж державна служба у військовій формі.

But as we offer our gratitude to those in our community who **will serve and who have served**, let me ask that all of us reflect for a moment about what it means – and what it should mean – to thank them for their service. – Але висловлюючи нашу вдячність у суспільстві тим, хто служитиме і хто служив, дозвольте мені попросити всіх нас на хвилинку подумати про те, що означає — і що має означати — наша подяка їм за служіння.

2.2.2 Відтворення українською мовою засобів експресивності патріотичних текстів АД

Розглянемо відтворення українською мовою лексико- та структурно-стилістичних засобів створення експресивності в англійських ПП АД:

а) Лексико-стилістичні прийоми

- Прецеденти феномени у перекладі

Прецедентні феномени, зокрема ті, що пов'язані з військово-патріотичним дискурсом Гарварду, становлять корпус зразків безеквівалентної лексики, реалій. Зорівчак Р. у роботі «Реалія і переклад» зазначала, що «реалія як явище ще недостатньо вивчене: немає певних чітких критеріїв класифікації реалій, так само як і однозначної думки щодо приналежності деяких слів до реалій і їхнього функціонування у мовленні й тексті» [10]. Соцієтнокультурні феномени являють мовне й культурне розмаїття і сьогодні визначені як багатство цивілізації, і саме переклад зберігає його. Відтворення “іноземного досвіду” у мові реципієнта також дає імпульси для розвитку національної лінгвокультури [4; 10].

Наступні фрагменти ПП АД містять фонові відомості, перекладацький прийом, і саме переклад одиниці у контексті. При відтворенні прецедентних феноменів українською мовою виявилися найбільш продуктивними наступні засоби – калькування, додавання, транскодування.

Lost Battalion – Втрачений Батальйон / калькування

Легендарний Втрачений батальйон військ США, який під час Мез-Аргоннської операції у Першій світовій війні, був оточений силами німецької армії Аргоннському лісі; з 557 учасників битви було врятовано лише 194 солдатів.

<i>These two Harvard men were commanding officers of the legendary Lost Battalion.</i>	<i>Ці двоє гарвардців були командирами легендарного <u>Втраченого Батальйону</u>.</i>
---	---

Libertas and veritas – лат. «свобода і істина» – девіз Гарвардського університету / калькування

<i>Libertas and veritas - liberty and truth have been bound through time to humanity's lasting benefit.</i>	<i>Libertas i veritas - <u>свобода і істина</u> - були пов'язані з часом для довготривалої вигоди людства.</i>
--	---

Harvard Regiment – Гарвардський полк, відомий як 20-й піхотний полк Массачусетсу, у якому під час Громадянської війни в США служили молоді

випускники Гарварду; **ceremonial saber** – церемоніальна шабля; символ перемоги, відваги, захисту, честі. В Україні існує Шабля Почесної варти Збройних сил України, штатна зброя для офіційних церемоній, яка використовується з 2018 р. *Harvard Regiment* – калькування; *ceremonial saber* – калькування

*Commenting on the **Harvard Regiment** in 1916, Captain Constant Cordier, the recipient of the **ceremonial saber** that now hangs in the Army ROTC office, remarked that “in all this land there is no better material for officers than is found in the student body of Harvard.”*

Згадуючи про дії Гарвардського полку у 1916 році, капітан Констант Кордьє, одержувач церемоніальної шаблі, яка зараз висить в офісі ROTC армії, зауважив, що «на всій цій землі немає кращого матеріалу для офіцерів, ніж у студентів Гарварду».

Founding Fathers – засновники США, Батьки-засновники США / калькування, додавання

*The **Founding Fathers** cautioned that we as a nation must not permit the military to become separated from its society and its citizenry.*

Батьки-засновники США застерігали, що ми, як нація, не повинні дозволяти військовим відокремлюватися від суспільства та громадян.

Shawna’s flag – прапор офіцера морської піхоти Шони Сінотт (Shawna Lee Sinott), якій вона на честь президента Гарвардського університету Дрю Гілпін Фауст розмістила в Афганістані при виконанні військових обов’язків. / калькування, транскодування

*I thought about those bigger purposes when I received **Shawna’s flag** — and it is that flag from Shawna that is flying here for this ceremony today.*

Я думала про ці великі цілі, коли отримала прапор Шони – і саме той прапор від Шони майорить тут на цій церемонії сьогодні

- **Оказіональні формації.** Переклад авторській формації **soldier-scholar(s)** (солдат-вчений, солдат-науковець), як засобу експресивності, вимагає застосування калькування та трансформації на структурному рівні.

*We are deeply grateful to you for that and for the way you as **soldier-scholars** and servant-leaders will inspire us in the years to come. – Ми глибоко вдячні вам за це і*

за те, як ви, як солдати-науковці та лідери-службовці, будете надихати нас у наступні роки.

- **Метафора (bind up wounds – «перев'язати рани»)** відтворюється за допомогою прийому калькування

*We must commit ourselves to taking responsibility for the burden our veterans have carried and the price they have paid; we must **bind up their wounds** and return to them the future they were willing to sacrifice in our behalf.* – Ми повинні взяти на себе відповідальність за тягар наших ветеранів і ціну, яку вони заплатили; ми повинні перев'язати їхні рани і повернути їм майбутнє, яким вони були готові пожертвувати заради нас.

б) Структурно-стилістичні прийоми

Паралелізм - Синтаксична трансформація (опущення, перестановка)

Our about-to-be-commissioned officers will carry those values into the future, prepared for the life that awaits you both by the training you have received here and by the education and knowledge you have gained here. - Наші майбутні захисники будуть зберігати ці ідеали для майбутнього, готові до життя, яке чекає на них після закінчення навчання та отримання спеціального військового тренування.

Каламбур – Калькування

Over the past nine years, I have come to know a community within a community, a group of deeply committed and unfailingly loyal alumni who are connected across time and space to a remarkable military legacy. – Протягом останніх дев'яти років я познайомилася зі спільнотою в спільноті, групою глибоко відданих і вірних випускників, які пов'язані у часі та просторі з чудовою військовою спадщиною.

Цитування – Додавання

As Secretary Colin Powell has observed: “The essence of leadership is building bonds”. – Як зазначив секретар Колін Пауелл: «Суть лідерства у створенні міцних стосунків між людьми».

Алюзія – Калькування

Now, I am no Ralph Waldo Emerson, and I can offer neither claret nor champagne, nor potted pigeon or braised tongue. But I extend to you my

congratulations. – Що ж, я не Ральф Вальдо Емерсон, і я не можу запропонувати ні шампанського або червоного вина, ні запечених голубів або тушкованого язика. Але я можу присвятити вам свої щирі вітання.

Отже, відтворення концептуальних та стилістичних фрагментів англомовних ПП АД українською мовою здійснюється при балансуванні точності перекладу, збереженні стилю оригіналу, адаптації до стилю МР.

Висновки до розділу 2

1. До складу розробленої стратегії перекладу англомовних патріотично-мотиваційних промов АД засобами української мови входять: 1) комплексна реконструкція жанрово-дискурсивних, комунікативно-прагматичних характеристик ПП АД – лінгвосоціокультурних, структурно-змістовних, комунікативно-функціональних особливостей; 2) збереження балансу між трьома аспектами: *точністю* перекладу (військової термінології, лексики, географічних назв, хронологічної інформації), збереження *стилю* оригіналу (офіційно-канцелярської мови поряд з урочистим стилем, емотивності і образності), адаптація до *стилю* українського патріотично-військового дискурсу (нейтралізації зайвих образних, емотивних, військово-жаргонних елементів); застосування крім аналітичних методів для встановлення аналогу застосовані у МР різноманітних лексикографічних та енциклопедичних джерел, коментарів перекладачів, стандартів НАТО; 3) застосування перекладацьких прийомів для сформованих проміжних рішень з метою створення адекватного перекладу на МР з урахуванням лінгвосоціокультурних, стилістичних, аксіологічних, етнопсихолінгвістичних особливостей.

2. Більшість одиниць корпусу військової лексики має еквіваленти. При перекладі лексико-стилістичних засобів (оказіональних одиниць і метафоричних виразів) найбільш релевантними виявилися методи калькування й адаптація. Для структурно-стилістичних засобів експресивності використані синтаксична трансформація, що потребує опущення й перестановки, калькування, додавання.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дослідження англомовного патріотично-мотиваційного дискурсу в системі вищої освіти, що формує свідомість, ідеологічні установки, ідеали студентської молоді, набуває інтенсивності у зв'язку з динамічним розвитком країни та збереженням її незалежності.

Патріотично-мотиваційні промови керівників Гарвардського університету періоду з 2012 по 2021 рр., що адресуються випускникам програми ROTC, яка формує фахову й одночасно військову підготовку, академічні та гуманітарно-гуманістичні цінності, містять, як визначено семантичним аналізатором Voyant tools, серед центральних концептів та тем наступні – служіння країні й людям; шанування довіри до армії та патріотичних традицій Гарварду; інклюзивність армії; здійснення лідерства через довіру; високий рівень гуманітарної підготовки військових; підтримка військових академічною спільнотою.

Англомовна патріотично спрямована риторика АД має характерні прагматично-комунікативні особливості. З метою досягнення переконливості та зворушливості, а також передачі шанування, співчуття, щирих переживань застосовується фонд лексико-стилістичних засобів, якій складають військова лексика (військові звання, а також військова лексика, що пов'язана безпосередньо з академічним середовищем та Гарвардом), прецедентні імена людей та назви об'єктів, відомі у Гарвардському університеті – президенти Гарвардського університету; університетська газета; девіз університету; архітектурні будівлі; легендарні імена та назви в історії ROTC (назви батальйонів, традицій, командирів), видатні імена та дати в історії і політики США – засновників країни, політиків США, історичних документів, подій); конотативна лексика (дієслова та прикметники з позитивним емоційно-оцінним компонентом), оказіоналізми, метафоричні вирази. Цінносно-емоційні смисли також об'єктивуються за допомогою структурно-стилістичних засобів – паралелізму, риторичних питань, каламбуру, алюзії, цитування.

Створена стратегія перекладу англомовних патріотично-мотиваційної риторики АД українською мовою містить наступні етапи: 1) комплексну реконструкцію жанрово-дискурсивних, комунікативно-прагматичних характеристик ПП АД – лінгвосоціокультурних, структурно-змістовних, комунікативно-функціональних особливостей, що оптимізує процес адаптації до умов цільової лінгвокультури; 2) При відтворенні військово-патріотичних матеріалів велике значення має співвідношення *точності* перекладу (військової термінології, лексики, географічних назв, хронологічної інформації), збереження *стилю* тексту оригіналу (офіційно-канцелярської «мови» поряд з урочистим стилем, емотивності і образності), адаптації до *стилю* українського патріотично-військового дискурсу і нейтралізації зайвих образних, емотивних, військово-жаргонних елементів; 3) На етапі, коли сформовані проміжні рішення, перекладач використовує еквіваленти МР, або у відсутності цих, застосовує перекладацькі прийоми з метою створення адекватного перекладу на МР з урахуванням лінгвосоціокультурних, стилістичних, аксіологічних, етнопсихолінгвістичних особливостей. На етапі реконструкції тексту оригіналу й прийняття перекладацьких рішень застосовуються крім аналітичних методів різноманітні лексикографічні та енциклопедичні джерела, коментарі перекладачів, стандарти НАТО.

Аналіз матеріалу виявив, що більшість одиниць англомовної військової лексики має еквіваленти в системі української мови, що може вказувати на сучасність та рівень якості комунікації між двома країнами. Прецедентні феномени, що пов'язані з військово-патріотичним дискурсом Гарварду, становлять корпус зразків безеквівалентної лексики й відтворюються у МР за допомогою переважно засобу калькування спільно з прийомами додавання й транскодування. Оказіональні формації, які генеруються в текстах оригіналу, перекладаються за допомогою калькування та трансформації на структурному рівні; метафоричний вираз – за допомогою прийому калькування. Структурно-стилістичні прийоми в англомовних ПП АД відтворюються наступним чином:

паралелізм відтворюється за допомогою синтаксичної трансформації (опущення, перестановки); каламбур, алюзія – калькування; цитування відтворюється за допомогою прийому додавання. Англomовне поняття *service* у ПП АД відтворюється українською мовою виключно за допомогою методу калькування. У корпусі ПП для передачі лексеми *commission* та її дериватів застосовано комбінування калькування з одним з наступних прийомів – опущення, експлікація, конкретизація.

Отже, всі поставлені завдання виконані. Зважаючи на те, що патріотична риторика АД та її комунікативний потенціал має особливе значення для збереження духовно-культурної спадщини країни, дослідження відкриває перспективи для подальшого аналізу англomовних патріотично спрямованих промов в системі вищої освіти США та їх змістовно-ціннісну реконструкцію з метою відтворення в національній лінгвокультурі заради удосконалення стратегічної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабін, В. В. (2008). *Основи військового перекладу* (англ. мова): підручник. Київ: Логос, 2008. 587 с.
2. Башук А. Особливості реалізації військово-патріотичного дискурсу (на матеріалі facebook-сторінки президента України Петра Порошенка). *Evropeysky politicky a pravni discurz*. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2018/2018-5-2/36.pdf> (дата звернення: 2.12.2021).
3. Белова, А.Д. (2002). Поняття “стиль”, “жанр”, “дискурс”, “текст” у сучасній лінгвістиці. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія “Іноземна філологія”*. Вип. 32-33. С. 11 – 14.
4. Болдирева, А.Є. (2020). Реалії в оригіналі та перекладі. *Записки з романо-германської філології = Writings in Romance-Germanic Philology* Вип. 1(44). Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1\(44\).210994](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1(44).210994). (дата звернення: 2.12.2021).
5. Будник С. В., Молодча, Н.С. (2019). Стратегія перекладу академічних номенклатурних одиниць. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук : міжнар. наук.практ. конф. (Луцьк)*. С. 408–410.
6. Варенко, Т. К. (2013). Особливості академічного дискурсу в англійській та українській мовах (на базі контексту веб-сайтів ввз України та англомовних країн). *Наукові записки. Серія “Філологічна”*. Острог: Видавництво Національного університету “Острозька академія”. Вип. 38. С. 159–162.
7. Гайдар, Д. О. (2015). *Методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт за спеціальністю «переклад»: базові теоретичні поняття: частина 1* / за ред. О. В. Ребрія. Харків, 67 с. URL: <http://foreign-languages.karazin.ua/resources/e29c57dbb803fa072a579cb5d5ab8879.pdf> (дата звернення: 2.12.2021).
8. Грабовецька, О.С. (2019). Відтворення біблійної інтертекстуальності поезії в прозі “The Master” Оскара Вайлда в українському перекладі. *Науковий*

- журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис» / Scientific journal of the Lviv State University of Life Safety “Philological Periodical of Lviv” № 5. С. 35-40. URL: http://philologyjournal.lviv.ua/archives/5_2019/8.pdf (дата звернення: 2.12.2021).
9. Зайцева, М. О. (2013). Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику / М. О. Зайцева // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. Вип. 10. - С. 96-102. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_9_2013_10_18 (дата звернення: 2.12.2021)
10. Зорівчак, Р. П. (1989). *Реалія і переклад*. Л., 216 с.
11. Льченко, О. М. (2002). *Етикет англomовного наукового дискурсу: Монографія*. – К.: ІВЦ Політехніка. 288 с.
12. Карабан, В. І. (2001). *Переклад англійської наукової і технічної літератури*. Ч. 2 : Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця : Нова Книга. 302 с.
13. Карасик, В. И. (2000). О типах дискурса // *Языковая личность: институциональный и персональный дискурс*: сб. науч. тр. – Волгоград. С. 5-20.
14. Комиссаров, В. Н. (2002). *Современное переводоведение*: [учебное пособие] Москва : ЭТС, 424 с.
15. Кошкин, С. О. К вопросу о специфике современного российского политического дискурса. *Політологічні науки*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-spetsifike-sovremenno-go-rossiyskogo-politicheskogo-diskursa> (дата звернення: 2.12.2021).
16. Кошкин, С. А., Лошаков, А. Г. О политическом дискурсе и коммуникативно-прагматической специфике учебных военно-патриотических текстов (на материале типовых конспектов по общественно-государственной подготовке). *Современный русский язык и аспекты его изучения*. URL:

- <https://narfu.ru/sf/sevgi/departments/rus/science/conf/kowkin-lowakov.pdf>
(дата звернення: 5.12.2021).
17. Кара-Мурза, С.Г. (2005). Манипуляция сознанием. М. URL: https://platona.net/load/knigi_po_filosofii/politologija/kara-murza-s-g-manipulyatsiya-soznaniem-2005 (дата звернення: 2.12.2021).
18. Мамрак, А. В. (2009). *Вступ до теорії перекладу*: [навчальний посібник]. Київ: Центр учбової літератури, 304 с.
19. Молодчая, Н.С. (2021). Административно-академический дискурс и его жанровые особенности (на материале публичных выступлений руководителей ведущих американских и британских вузов). *Современные подходы к методологии лингвистических и лингводидактических исследований*. Харьков: Изд-во НУА. С. 62-93. Available at: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5047832> (дата звернення: 4.12.2021).
20. Мурашко, Л. В. (1997). *Українська військова лексика в її історичному розвитку (військові звання та посади)*: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 21 с.
21. Національно-патріотичне виховання. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahistprav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya> (дата звернення: 4.12.2021).
22. Нелюбин, Л. Л., Дормидонтов, А. А., Васильченко, А. А. (1981). *Учебник военного перевода: учебное пособие для вузов*. Москва: Воениздат.
23. Олянич, А. В. *Милитарный (военный) дискурс* URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/militarnyy-voennyu-diskurs> (дата звернення: 4.12.2021).
24. Осаула, В.О. (2020). *Патріотичний аспект соціальної реклами в Україні (на прикладі відеореклами 2014–2019 рр.)* [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.06 ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. - Київ, 18 с.
25. Панько Т. І., Кочан І. М., Мацюк Г. П., (1994). *Українське термінознавство*. Львів: Світ, 216 с.

- 26.П'ять промов, які змінили Україну. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2016/04/8/7104810/> (дата звернення: 4.12.2021).
- 27.Ребрій, О.В. (2012). *Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія*. Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 376 с.
URL:<https://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2013-03-01/Rebrij.pdf> (дата звернення: 4.12.2021).
- 28.Ребрій, І. М. (2011). Сутність і зміст соціальної відповідальності військовослужбовців Збройних сил України. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. URL: <file:///C:/Users/natal/Downloads/sutnist-i-zmist-sotsialnoyi-vidpovidalnosti-viyskovosluzhbovtziv-zbroynih-sil-ukrayini.pdf> (дата звернення: 4.12.2021).
- 29.Рябих, Л. М. (2014). *Лекція як жанр американського академічного дискурсу*: автореф. ... канд. філол. наук, спец.: 10.02.04 – германські мови. – Х. : Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 18 с.
- 30.Туровська, Л. В. (2005). *Військові звання та посади на Україні: Історико-генетичний аспект вивчення української військової термінології*. К.; Ірпінь: Перун, 158 с.
- 31.Чорна, О.О. (2013). Комунікативний імідж сучасного політичного лідера (порівняльний діахронічний аспект). *Мова і культура*. Вип. 16, т. 1. - С. 254-259. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2013_16_1_43 (дата звернення: 4.12.2021).
- 32.Шепітько, С. В. (2014). Науковий via академічний дискурс: питання типології. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Сер.: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. № 1102, вип. 77. — С. 76–80.
- 33.Сар, Piotr (2015). Follow-ups in the US anti-terrorist discourse: Proposal for a macro-discursive approach to monologic follow-up sequences. *Discourse &*

- Society*, Vol. 26, No. 5 (September 2015), pp. 543-561. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26376400>
34. Crowley Kacy, Sandhoff M. (2017). Just a Girl in the Army Author(s): *Armed Forces & Society*, Vol. 43, No. 2, Special Issue: Women in the Military, Sage Publications, Inc. Stable pp. 221-237 URL: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48609166> (дата звернення: 2.12.2021).
35. Donnelly, E. (2012). Combat Troops Will Be Weakened by the Repeal of "Don't Ask Don't Tell" Ed. Debra A. Miller *Gays in the Military*. Gale, a Cengage Company Series: Current Controversies. URL: <https://narfu.ru/sf/sevgi/departments/rus/science/conf/kowkin-lowakov.pdf> (дата звернення: 4.12.2021).
36. Friesen, M.C. (2014). Framing Symbols and Space: Counter recruitment and Resistance to the U.S. Military in Public Education. *Sociological Forum*, Vol. 29, No. 1, March 2014 DOI: 10.1111/socf.12070
37. Harvard: ROTC. Cadet testimonials. URL: <https://www.afrotc.com/campus-life/cadet-testimonials/> (дата звернення: 3.12.2021).
38. Harvard. Military-affiliates. URL: <https://dso.college.harvard.edu/military-affiliates> (дата звернення: 3.12.2021).
39. Khalil Menna, *Translating Egypt's Revolution. The Language of Tahrir*. American University in Cairo Press. URL: <http://www.jstor.com/stable/j.ctt15m7j10.13>). (дата звернення: 3.12.2021).
40. Mirrlees, Tanner, Ibaid, Taha (2021) *The Virtual Killing of Muslims: Digital War Games, Islamophobia, and the Global War on Terror*. Islamophobia Studies Journal, Pluto Journals. Vol. 6, No. 1, pp. 33-51. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.13169/islastudj.6.1.0033>
41. Morrill Land Grant College Act Of 1862. Url: https://www.statutesandstories.com/blog_html/morrill-land-grant-college-act-of-1862/.

Лексикографічні джерела

42. Англійсько-українсько-французький словник зовнішніх зв'язків, стратегії та безпеки, (2006) URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Ukrainsko-frantsuzko-anhliiskyi_slovnyk_zovnishnikh_zviazkiv_stratehii_ta_bezpeky.pdf дата звернення: 2.12.2021).
43. Дуцик Д., Черниш В., Вороніна В., Рюче Н., Мороз І., Паперняк О., Калупаха, (2019). *АБВ. Збройний конфлікт в термінах* (Путівник для України) Київ. 90 с.
44. Словник іншомовних слів Мельничука. URL: <https://slovnyk.me/dict/vts/> (дата звернення: 3.12.2021).
45. Список аббревіатур і скорочень з військової справи. URL: <https://www.wiki.uk-ua.nina.az> (дата звернення: 3.12.2021).
46. Яремко, Я. П. (2012). Нариси з історії української військової термінології. Дрогобич, 403 с.
47. NATO STANDARDIZATION OFFICE. Public Web Site. URL: https://nso.nato.int/nso/home/main/home/posts-documents/terminology_public (дата звернення: 3.12.2021).

Інтернет-джерела текстів

«commencement ROTC Harvard»

48. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2012/2012-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>
49. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2013/2013-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>
50. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2014/2014-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>
51. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2015/2015-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>

52. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2016/2016-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>
53. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2017/2017-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>
54. <https://www.harvard.edu/president/speeches-faust/2018/2018-remarks-at-rotc-commissioning-ceremony/>
55. <https://www.harvard.edu/president/speeches/2019/remarks-at-the-2019-rotc-commissioning-ceremony/>

Посилання на використані методи дослідження

56. Voyant tools. URL: <https://voyant-tools.org>

ДОДАТОК А

Центральні теми та концепти ПП АД Harvard Commencement ROTC

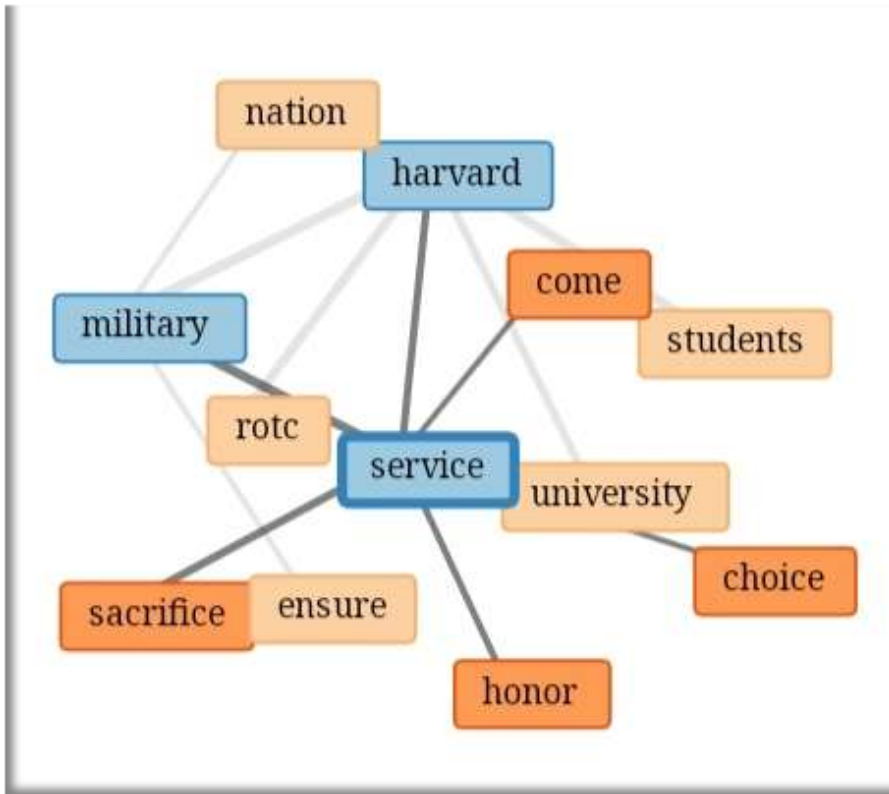

Рис. (а)

Рис. (б)

Рис. 1. (а), (б) – Визначення центральних тем та концептів патріотичних промов керівників Гарвардського університету за допомогою семантичного аналізатора Voyant tools

ДОДАТОК Б

Емпіричний матеріал дослідження

Військова лексика

army – армія (Калькування)

armed forces – збройні (озброєні, військові) сили (Калькування)

US armed services, (або *United States Forces*, *Armed Forces of the United States*) – озброєнні сили США (Калькування)

troops – війська, військовослужбовці (Калькування)

Air Force – Повітряні сили (військові підрозділи повітряних сил держави; ВПС – військово-повітряні сили) (Калькування)

soldiers - солдати (Калькування)

veteran(s) – ветеран(и). Взагалі, це слово стосується людей, які брали участь у військових операціях/подіях у минулому та нині демобілізовані, учасник бойових дій/минулий солдат. (Калькування)

wounded in battle – ранений в бою (підстрелений) (Калькування)

casualties of battles – військові втрати, постраждали (Калькування)

bivouac – розбити табір (Калькування)

army dentist – військовий дантист (зубний лікар). Цих людей тренують та навчають окремим навичкам, які доречні у випадках озброєного конфлікту та травм пов'язаних з озброєними нападами. (Калькування)

national defense – національна безпека (Калькування)

national preparedness – національна (військова) підготовка (Калькування)

American military – збройні сили Америки (Калькування)

non-military – громадянський, невійськовий (Калькування)

military legacy – військова спадщина (Калькування)

military service – військова служба (Калькування)

military sites – військові органи (Калькування)

military hospital – військовий госпіталь (Калькування)

Військові звання

Captain – капітан (Калькування)

Brigade Commander – командир Бригади (Бригада – найменше військово формування) (Калькування)

Marine Corps captain – капітан морської піхоти (Калькування)

naval officer – морський офіцер (Калькування)

combat officer – бойовий офіцер (Калькування)

General - Генерал (Калькування)

intelligence officers – офіцер розвідки, розвідувального підрозділу (Калькування)

*-We are deeply grateful to you for that and for the way you as **soldier-scholars** and servant-leaders will inspire us in the years to come. - Ми глибоко вдячні вам за це і за те, як ви, як **солдати-науковці** та лідери-службовці, будете надихати нас у наступні роки.*

*- We must commit ourselves to taking responsibility for the burden our veterans have carried and the price they have paid; we must **bind up their wounds** and return to them the future they were willing to sacrifice in our behalf. - Ми повинні взяти на себе відповідальність за тягар наших ветеранів і ціну, яку вони заплатили; ми повинні **перев'язати їхні рани** і повернути їм майбутнє, яким вони були готові пожертвувати заради нас.*

- Our about-to-be-commissioned officers will carry those values into the future, prepared for the life that awaits you both by the training you have received here and by the education and knowledge you have gained here. - Наші майбутні захисники будуть зберігати ці ідеали для майбутнього, готові до життя, яке чекає на них після закінчення навчання та отримання спеціального військового тренування.

- Over the past nine years, I have come to know a community within a community, a group of deeply committed and unfailingly loyal alumni who are connected across time and space to a remarkable military legacy. – Протягом останніх дев'яти років я познайомилася з спільнотою в спільноті, групою глибоко відданих і вірних випускників, які пов'язані у часі та просторі з чудовою військовою спадщиною.

-As Secretary Colin Powell has observed: “The essence of leadership is building bonds”. – Як зазначив секретар Колін Пауелл: «Суть лідерства у створенні міцних стосунків між людьми».

- Now, I am no Ralph Waldo Emerson, and I can offer neither claret nor champagne, nor potted pigeon or braised tongue. But I extend to you my congratulations. – Що ж, я не Ральф Вальдо Емерсон, і я не можу запропонувати ні шампанського або

червоного вина, ні запечених голубів або тушкованого язика. Але я можу присвятити вам свої щирі вітання.

<i>It's a great honor and a privilege to be here at your commissioning ceremony.</i>	<i>Для мене велика честь і привілей бути тут на церемонії складання військової присяги. /Калькування</i>
<i>With your commissioning today, you join an exceptional company, a fellowship unlike any other at this University or elsewhere.</i>	<i>Після присяги ви сьогодні приєдналися до виняткової компанії, спільноти, не схожої на жодну іншу в цьому університеті чи в іншому місці. / Калькування, опущення</i>
<i>I am delighted that this year we will be commissioning 12 new officers, the most since 2010.</i>	<i>Я радий, що цього року ми призначаємо 12 нових офіцерів, це найбільше число з 2010 року./Калькування</i>
<i>Two others of you are being commissioned as part of the Marine Platoon Leaders Class.</i>	<i>Двоє інших з вас вступають до складу класу керівників взводів морської піхоти / Калькування</i>
<i>I want to thank our about-to-be commissioned officers for their choice to serve</i>	<i>Я хочу подякувати нашим майбутнім офіцерам за їх вибір служити. / Калькування, опущення</i>
<i>Three of you have trained as part of Harvard ROTC, and we recognize your dedication and achievement in meeting that program's rigorous demands as two of you will receive your commissions as officers today.</i>	<i>Троє з вас пройшли навчання в рамках Гарвардської програми військової підготовки (ROTC), і ми визнаємо вашу відданість і досягнення у виконанні суворих вимог цієї програми, оскільки двоє з вас сьогодні отримують офіцерське звання/конкретизація</i>

a) Harvard students understand **military service** as a choice to consider and honor, even if...

б) ... we celebrate graduating Harvard students who have chosen to **make a commitment to the nation and its service**.

в) Thank you for **the selfless work** you are about to undertake on behalf of your fellow citizens...

г) The **selflessness** involved in your commitment to protect and defend others — this is an element that is foundational — to commit and defend others no matter the personal cost.

д) There is no form of **public service higher than serving one's country in military uniform** ...

е) But as we offer our gratitude to those in our community who **will serve and who have served**, let me ask that all of us reflect for a moment about what it means—and what it should mean—to thank them for **their service**.

а) Студенти Гарварду сприймають військову службу як їх вибір та спосіб вираження поваги та честі.

б) ... ми відзначаємо випускників Гарварду, які вирішили взяти на себе зобов'язання перед нацією та її служінням.

в) Дякуємо за самовіддану роботу, яку ви збираєтеся виконувати від імені своїх співгромадян...

г) Самовідданість, пов'язана з вашим зобов'язанням захищати та обережувати інших — це елемент, який є основою положним — робити все для оточуючих та захищати їх, незважаючи на особисту вартість.

д) не існує вищої форми служіння країні, ніж державна служба у військовій формі.

е) Але висловлюючи нашу вдячність у суспільстві тим, хто служитиме і хто служив, дозвольте мені попросити всіх нас на хвилинку подумати про те, що означає — і що має означати — наша подяка їм за служіння.

These two Harvard men were commanding officers of the legendary **Lost Battalion**.

Ці двоє гарвардців були командирами легендарного **Втраченого Батальйону**.

<p><i>Libertas and veritas – liberty and truth have been bound through time to humanity’s lasting benefit.</i></p>	<p><i>Libertas i veritas - свобода і істина - були пов'язані з часом для довготривалої вигоди людства.</i></p>
<p><i>Commenting on the Harvard Regiment in 1916, Captain Constant Cordier, the recipient of the ceremonial saber that now hangs in the Army ROTC office, remarked that “in all this land there is no better material for officers than is found in the student body of Harvard.”</i></p>	<p><i>Згадуючи про дії Гарвардського полку у 1916 році, капітан Констант Кордье, одержувач церемоніальної шаблі, яка зараз висить в офісі ROTC армії, зауважив, що «на всій цій землі немає кращого матеріалу для офіцерів, ніж у студентів Гарварду».</i></p>
<p><i>The Founding Fathers cautioned that we as a nation must not permit the military to become separated from its society and its citizenry.</i></p>	<p><i>Батьки-засновники США застерігали, що ми, як нація, не повинні дозволяти військовим відокремлюватися від суспільства та громадян.</i></p>
<p><i>Memorial Church was dedicated on Armistice Day in 1932.</i></p>	<p><i>Меморіальна церква була освячена в День перемир'я в 1932 році.</i></p>
<p><i>I thought about those bigger purposes when I received Shawna’s flag — and it is that flag from Shawna that is flying here for this ceremony today.</i></p>	<p><i>Я думала про ці великі цілі, коли отримала прапор Шони – і саме той прапор від Шони майорить тут на цій церемонії сьогодні</i></p>
<p><i>Memorial Hall, which stands farther behind us, was built in memory of those who died preserving the Union in the Civil War.</i></p>	<p><i>Меморіальний зал, що стоїть далі за нами, збудовано в пам'ять про тих, хто загинув, зберігаючи Союз у Громадянській війні</i></p>

ДОДАТОК В

Свідоцтво про апробацію дослідження

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАТРІОТИЧНИХ ПРОМОВ КЕРІВНИКІВ ГАРВАРДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У зв'язку з політикою МОН України щодо формування у молодого покоління освітніми закладами та іншими інституціями «високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини,... готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України» [5], підвищився інтерес до текстів патріотичної тематики, що формують відповідний комунікативно-ідеологічний простір, в якому знаходять відображення суспільно-політичні процеси, особливості менталітету, цінності соціально-знавчої спільноти.

Цікавим є дослідження лінгвосоціокультурних та комунікативно-прагматичних особливостей мотиваційно-патріотичних промов в англomовному *академічному дискурсі*, який визначається в нашій роботі, як окремий інституційно-обумовлений різновид комунікації, який університетська / академічна спільнота (студенти, професорсько-викладацький склад, академічні адміністратори) використовує для спілкування та обміну інформацією в межах різних видів діяльності вищих освітніх закладів і який характеризується специфічною терміносистемою, поняттєвим апаратом, «мовою», що відбиває певну систему цінностей [2; 4]. Академічна комунікація втілюється в різні мовленнєві *жанри* як системно організовані репрезентації мови, «дискурсивний інваріант», що характеризується певним тематичним змістом, композиційною структурою, відбором лексико-фразеологічних, граматичних засобів й інтенційно-

54 | Науково-практична конференція

прагматичними особливостями [1]. Недостатньо вивченим є жанр патріотичних промов (ПП) керівників американських університетів, які адресовані випускникам програми військової підготовки ROTC, що підкреслює актуальність дослідження. Матеріалом аналізу слугували промови періоду 2012–2021 рр. Мета дослідження полягає у визначенні комунікативно-прагматичного потенціалу ПП.

В основі американської військової стратегії лежить концепція «базових сил», яка передбачає наявність менших за розміром, але високотренованих резервних компонентів ROTC (англ. Reserve Officers' Training Corps) орієнтованих на підтримку регулярних збройних сил США. Програма ROTC розміщується у коледжах та університетах США, які фінансуються державою. Студенти-резервісти в університеті отримують цивільну спеціальність, гуманітарну освіченість і одночасно базову військову підготовку та у разі виникнення воєнного конфлікту зобов'язані брати участь у подіях та захищати свою батьківщину. Мета об'єднання гуманітарних наук і військової підготовки полягає у формуванні корпусу високо мотивованих та освічених патріотів з гуманістичними ідеалами, які підготовлені розуміти особливості військ США, мають психологічну підготовку, здібні організувати людей, приймати інноваційні рішення, творчо мислити, ефективно висловлювати свою думку.

Контент-аналіз ПП виявив центральні концепти та теми, серед яких є наступні: а) інтегрований в англосаксонську картину світу концепт *service* (служіння), що має зв'язки у корпусі текстів з такими поняттями, як *sacrifice* (selflessness), *honor*, *choice*: *Thank you for the selfless work you are about to undertake on behalf of your fellow citizens. / The selflessness involved in your commitment to protect and defend others – this is an element that is foundational – to commit and defend others no matter the personal cost.*

Підкреслюється, що не існує вищої форми служіння країні, ніж державна служба у військовій формі: *There is no form of public service higher than serving one's country in military uniform...*

В патріотичному дискурсі Гарвардського університету наша освіта позиціонується як те, що об'єднує відповідні *privileges* та *обов'язки* перед країною: *Harvard comes with both privileges and responsibilities... / assume the duties and the dangers. / We honor you in*

this ceremony for undertaking a special calling grounded in sacrifice, commitment, and yes danger.

До цінносно-змістовних центрів відноситься поняття довіри (trust), яку мають військові та армія серед громадян США. Практично в кожній промові нагадується про винятковість тих, хто заради країни та співгромадян йде на жертви й подвиги, адже лише 1% громадян країни готові служити державі у військовому корпусі: *...Our thanks to the military for their service cannot just take the form of a phrase that falls from our lips when we encounter a member of that 1% who now defend and protect our nation.*

Поняття довіри розглядається як невідмінна умова лідерства (leadership) – не має лідерства без довіри: *... In the course of your training you have, I know, already learned a great deal about the connections among service, trust, and leadership. / ...Yet individuals and institutions are unlikely to be trusted if they seem to be only about themselves. To lead must necessarily mean to serve.*

Тема-рематичний аналіз текстів визначив, що керівники університету наголошують на перевагах подвійної підготовки та гуманітарної складової у військовій програмі, також публічно визнають відданість і досягнення, які продемонстрували кадети для подолання суворих вимог програми: *...The liberal arts have prepared you to think critically and deeply, your observations informed by history, literature, and philosophy...*

Мотиваційно-патріотичні промови насичені влучно підібраною лексикою та виразами, що не залишають слухачів байдужими. Активно застосовуються наступні групи лексем:

Військова лексика, яка містить наступні угруповання: *Загальна ежвивана військова лексика та термінологія (soldiers, veterans, troops, armed forces, commissioned officers, army, Navy, Air Force, US armed services American military, non-military, military legacy, military service, military hospital, military sites); Військові звання (Major Army Colonel, captain, combat officer, naval officer, intelligence officers, General); Військова лексика, що пов'язана безпосередньо з академічним середовищем та Гарвардом (soldier-scholars, servant-leaders, Harvard Regiment, commissioning ceremony, solemn memorial, ROTC)*

Цитування відомих американських політиків – *As Secretary Colin Powell has observed: «The essence of leadership is building bonds.»*

Алюзія на відоме подію. *Now, I am no Ralph Waldo Emerson, and I can offer neither claret nor champagne, nor potted pigeon or braised tongue. But I extend to you my congratulations.* Згадується урочистий банкет, який відбувся на кампусі Гарвардського університету після закінчення Другої світової війни.

Отже, мотиваційно-патріотичні промови керівників Гарвардського університету, що адресуються випускникам програми ROTC, містять серед центральних наступні теми та концепції – вшанування довіри до армії та службовців США, патріотичних традицій Гарварду; висока оцінка здвоєної військової та гуманітарно-гуманістичної підготовки; підтримка військових академічною спільнотою, які об'єктивуються за допомогою лексичних та структурно-стилістичних засобів – військової лексики, числівників, прецедентних феноменів, метафори, риторичних питань, каламбуру, алюзії, цитування.

Список використаних джерел:

1. Белова А.Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія «Іноземна філологія». – 2002. – Вип. 32-33. – С. 11-14.
2. Молодчя Н. С. Административно-академический дискурс и его жанровые особенности (на материале публичных выступлений руководителей ведущих американских и британских вузов). В: современные подходы к методологии лингвистических и лингводидактических исследований. Народная украинская академия. 2021. С. 62-93. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5047832>
3. Олянич А.В. Мілітарний (військовий) дискурс. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/militarnyy-voenny-diskurs>
4. Шенітько С. В. Науковий via академічний дискурс: питання типології // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – 2014. – № 1102. – Вип. 77. – С. 76-80.
5. Національно-патріотичне виховання. МОН України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/vihovna-robotata-zahist-prav-ditini/nacionalno-patriotichne-vihovannya>

Числівники (дати, кількість та ін.) – *Commissioning 12 new officers, since 2010; It was called the Harvard Regiment, and its members – more than 1,100; Public exhibition by the regiment attracted more than 3,000 spectators to Harvard Stadium.*

Прецедентні імена, серед яких є наступні групи: *Імена людей та назви об'єктів, відомі у Гарвардському університеті*, які включають: а) імена президентів Гарвардського університету (President Lawrence Lowell, Charles William Elliot); б) назву університетської газети (Crimson line); в) назви архітектурних будівель, які складають інфраструктуру Гарвардського університету (Memorial Hall, Memorial Church); г) легендарні імена командирів та назви батальйонів, традицій в історії ROTC – *legendary Lost Battalion; Captain Constant (командувач першою ROTC); Ceremonial saber. Видатні імена, назви та дати в історії політики США*: а) засновників країни (Founding fathers); б) політиків США (Vice President Biden, USS John McCain, Secretary Colin Powell, політичний діяч і генерал армії США; історичних подій (the Second World War, World War I, the Civil War, Bunker Hill).

Аналіз ПП керівників Гарвардського університету свідчить, що в академічному середовищі, на відміну від політично-військового дискурсу, якому притаманні «агональність змісту», «пропагандистський триумфалізм», «сюзунговість», «підвищена критичність», наукоподібність [3], виникають суто людські емоції та *цирі переживання* за майбутнє солдат і офіцерів, Батьківщини та реалізації себе на користь чогось більшого, аніж просто «служіння заради своєї певної вигоди». Аби надати промова емоційності, оратор цілком влучно чергує лексично-стилістичні та структурні прийоми – риторичні питання, каламбур, цитати, алюзію та ін.

Метафора – *we must bind up their wounds, and return to them the future they were willing to sacrifice in our behalf.*

Риторичні питання – *«Who else if not they? If the children of light [and learning] falter, who shall stand? If they hold back, who shall go forth?» «the essential truth remains: «Who else if not we?» I extend to you my congratulations.*

Каламбур – *I have come to know a community within a community.*